

MAHOBATLI RANGTASVIRDA MOZAIKANING O'RNI

Aliqulov Alisher Mahmudovich

Professor, sanat arbobi, akademik

Kamoliddin Behzod nomidagi milliy rassomlik va dizayn insitituti
Tasviriy san'at fakulteti Mahobatli rangtasvir kafedrası professori
<https://doi.org/10.5281/zenodo.10254230>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 25-November 2023 yil

Ma'qullandi: 28- November 2023 yil

Nashr qilindi: 30-November 2023 yil

KEY WORDS

mahobatli rangtasvir, mozaika, mozaika texnikasi, kompozitsiya.

ABSTRACT

Mazkur maqolada mozaikaning durdona rasmlaridagi rolini o'rganish, mozaika san'atining kelib chiqishi, mozaika va rangtasvirning uyg'unligi, mahobatli rangtasvirda mozaikaning o'rni haqida batafsil muhokama qilingan.

San'at har doim yangilik va ijodkorlik uchun taval bo'lib kelgan, u yerda turli vositalar bir-biriga bog'lanib, durdona asarlar tug'iladi. Rasmlar mahobatligini oshirishda hal etuvchi rol o'ynagan ana shunday elementlardan biri mozaika sanaladi. Mozaika o'zining murakkab naqshlari va jo'shqin ranglari bilan mahobatli rasmlarga o'ziga xos jihat qo'shib, ularni abadiy san'at asarlariga aylantiradi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya:

Mozaika san'ati qadimgi sivilizatsiyalarga borib taqaladi, ildizlari Mesopotamiya, Gretsiya va Rimda bo'lgan. Bu kichik, rangli toshlarni kattaroq, birlashtirilgan tasvirga joylashtirishni o'z ichiga oladi. San'at Vizantiya imperiyasi vaqtida gullab-yashnagan, u yerda cherkov va saroylarning ichki qismini bezatgan. Vaqt o'tishi bilan mozaika san'ati takomillashib, turli madaniyatlar va badiiy harakatlarga yo'l topdi.

Rasm sohasida mozaika an'anaviy chegaralardan oshib ketadigan dinamik element sifatida paydo bo'ldi. O'tmishdagi va bugungi rassomlar o'zlarining rasmlariga mozaika texnikasini qo'shib, ikki xil san'at turining hayratlanarli uyg'unligini yaratib, tajriba o'tkazdilar. Bu uyg'unlikning yorqin namunalaridan biri avstriyalik simbolist rassom Gustav Klimtning asarlarida uchraydi. Oltin barg, murakkab geometrik shakllar va bezak elementlaridan puxta foydalanish Klimtning mozaika estetikasiga bo'lgan qiziqishini aks ettiradi. Natijada boylik taratgan va o'zining jozibali detallari bilan tomoshabin e'tiborini tortadigan rasm paydo bo'ldi.

Mahobatli rangtasvir turlaridan ikki rangli mozaika va o'ymakorlikning boshqa namunalari ham foydalanilgan bo'lib, ikki qatlamli nafis o'ymakorlik shular jumlasidandir. Keyinchalik quyma ganch ham taomilga kirib kelgan. Turli ranglarda bo'yalgan doiralardan iborat eng qadimgi mozaika miloddan avvalgi 3ming yillikka mansub hisoblanadi.

Natijalar:

Mozaika san'ati tafsilotlarga sinchkovlik bilan e'tibor berish bilan mashhur bo'lib, rasmlarga kiritilganda umumiy vizual

tajribani oshiradi. Kichkina, ehtiyotkorlik bilan joylashtirilgan qismlar e'tibor bilan tekshirishni talab qiladi va tomoshabinlarni san'at asarining nuanalarini o'rganishga taklif qiladi. Bo'yalgan tuvalning kengroq chizmalariga qaraganda, mayda, murakkab elementlarning yonma-yon qo'shilishi tasvirlangan hikoyaga qatlamlar qo'shib, chuqurlik va tekstura hissi yaratadi.

Zamonaviy san'at sahnasida rassomlar innovatsion usullarda mozaika texnikasini sinab ko'rish orqali chegaralarni kengaytirishda davom etmoqdalar. Mozaika va rasmning uyg'unligi ijodkorlik uchun o'yin maydonchasiga aylandi, Kehinde Wiley va Chuck Close kabi rassomlar portretning an'anaviy idrokiga qarshi turish uchun mozaika elementlaridan foydalanadilar.

Uilining portretlari asosan afro-amerikalik sub'ektlarni shohona harakatlarda tasvirlaydi, ular ham vizual tomosha, ham madaniy o'ziga xoslikning ramziy sharhi bo'lib xizmat qiladigan mozaik naqshlarni o'z ichiga oladi. Boshqa tomondan, Close o'z rasmlarida mozaika yig'ilishiga o'xshash sinchkovlik bilan panjara tizimini qo'llaydi va har bir kichik birlikdan kattaroq, birlashtirilgan tasvirni yaratish uchun qo'llaniladi.

Muhokama:

18-asrda Yevropada mozaika qayta tiklangan. "Modern" va milliy romantik oqim ustalari mayolikali mozaika usulidan foydalanganlar. Yirik rangli toshlardan tuzilgan mozaikada ko'zga tashlanuvchi mahalliy ranglar uyg'unlashtirib tuzilgan kompozitsiyalar ko'p uchraydi. 20-asrning 30-yillaridan san'atlar sintezi masalalariga qiziqish ortdi, mozaika ham takomillashdi. O'zbekistonda 60-yillardan mozaika keng tarqaldi, jamoat va turar joy binolari bezagida keng foydalanilmoqda.

Mozaika Qadimiy Sharq mamlakatlarida, antik davr va o'rta asrlarda Vizantiya, Italiya, Gruziya, Qad. Rusda rivojlangan. G'arbiy Yevropa san'atida bezak mozaikalar keng tarqalgan. Islom mamlakatlarida 13—14-asrlarda koshinli mozaika shakllangan, qoliplar yordamida ishlangan rangli toshlar yig'ilib murakkab naqshlar hosil qilingan. 14—15-asrlarda Samarqand va Buxorodagi binolar peshtoqiga ishlangan mozaikalar jozibadorligi bilan diqqatni tortadi.

Xulosa:

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, mahobatli rasmlarda mozaikaning roli badiiy eksperimentning doimiy jozibadorligidan dalolat beradi. Rassomlar ushbu qadimiy texnikaning imkoniyatlarini o'rganishda davom etar ekan, mozaika va rasmning nikohi tomoshabinlarni o'ziga jalb qiladigan va turli xil badiiy vositalar orasidagi chegaralar xiralashgan dunyoga olib boradigan hayratlanarli asarlar yaratishda davom etmoqda. Mozaika elementlarida mujassamlangan murakkab toshlar, jo'shqin ranglar va ramziy ma'no tuval orqali aks sado beruvchi mahobatli rangtasvirga hissa qo'shib, ularni tomosha qilganlar qalbi va ongida unutilmas taassurot qoldiradigan abadiy san'at asarlarini yaratadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. R.A.Xudayberganov. Mahobatli rangtasvir texnika va texnologiyasi. Toshkent-2015.
2. Xudayberganov R.A. «Tasviriy san'atda rang». - T.: TDSI bosmoxonasi, 2004.
3. N.Normatov. «Ranglar yurtiga yo'l». -T.: «Noshir» nashr, 2013.
4. Vinner A.V. "Monumental-dekorativ rangtasvirning materiallari va texnikasi". -M.: "San'at", 2003.